

IZVEŠTAJ O POŠTOVANJU STANDARDA JAVNOG ŽIVOTA U SRBIJI APRIL 2009

YUCOM

Izveštaj je sačinio Komitet pravnika za ljudska prava – YUCOM u okviru projekta „**Jačanje kapaciteta lokalnih branitelja ljudskih prava i uvođenje standarda javnog života u Srbiji**“ koji se realizuje uz finansijsku pomoć Evropske Unije. Sadržina ovog dokumenta predstavlja isključivu odgovornost YUCOM-a i njegovih projektnih partnera i ni na koji način ne odražava stavove Evropske Unije.

nesebičnost

Nosioci javnih funkcija treba da donose samo one odluke koje su u skladu sa javnim interesima. Ne bi trebalo to da čine iz finansijske ili materijalne koristi za sebe, svoju porodicu, ili svoje prijatelje.

integritet

Nosioci javnih funkcija ne bi trebalo da budu pod bilo kakvom finansijskom ili drugačijom obavezom prema pojedincima ili organizacijama sa strane koji bi mogli da utiču na njih u vršenju službenih dužnosti.

objektivnost

U obavljanju javnih poslova, uključujući tu i postavljanje na javne funkcije, dodeljivanje poslova ili preporučivanje pojedinaca za nagrade i beneficije, nosioci javnih funkcija treba da donose odluke na osnovu kvaliteta.

odgovornost

Nosioci javnih funkcija odgovorni su za svoje odluke i postupke javnosti i moraju da se potčine svakoj kontroli primerenoj njihovoj funkciji.

otvorenost

Nosioci javnih funkcija treba da budu što je moguće otvoreniji u vezi sa svim odlukama i postupcima koje preduzimaju. Moraju da obrazlože svoje odluke i da uskrate informacije samo kada širi javni interes to jasno zahteva.

poštenje

Nosioci javnih funkcija imaju obavezu da prijave svaki privatni interes koji ima veze sa njihovom javnom dužnosti i da preduzmu korake za razrešenje konflikata koji se pojavljuju na način koji štiti javni interes.

lični primer

Nosioci javnih funkcija treba da podstiču i unapređuju ove principe vođstvom i ličnim primerom.

REZIME

U aprilu 2009. godine, građani Srbije suočili su se sa kršenjem više standarda javnog života. Nezadovoljstvo izazvano kršenjem standarda javnog života i u aprilu mesecu nije dovelo do pojedinih ostavki, ali je suprotna pojava, odsustva reakcija pojedinih nadležnih institucija da kršenje standarda na adekvatan način i osude proizilazi i iz činjenice da se standardi krše i od strane pojedinaca ali i od strane institucija koje bi ovakve standarde trebale da poštuju.

Među njima su:

1. kršenje standarda javnog života od strane Narodne Skupštine Republike Srbije i poslanika;
2. kršenje standarda javnog života od strane Vlade Republike Srbije i njenih predstavnika;
3. kršenje standarda javnog života od strane ministarstva i predstavnika ministarstava;
4. kršenje standarda javnog života od strane funkcionera i službenika drugih institucija;

Naravno, pored kršenja standarda javnog života, osvrnućemo se i na funkcionere i službenike koje su svojim ponašanjem, promovisali standarde javnog života što u budućnosti treba da dovede do njihove masovnije primene u javnoj sferi, mada u nekim od tih slučajeva postoji i „sumnja” da je delovanje ličnim primerom kao standard javnog života možda korišćen u neetičke svrhe, radi samoreklamerstva, pridobijanja birača i sl.

U ovom izveštaju, navedeno je samo nekoliko karakterističnih slučajeva koji su se desili tokom aprila 2009. godine, a koji mogu da posluže kao primeri u kojima smo uočili kršenje standarda javnog života, kao i primere adekvatnog postupanja pojedinih funkcionera i organa po navedenim standardima.

I NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRBIJE

Slučaj prvi: Poslaničke plate neće biti oporezovane

Standard broj 1. i standard broj 7.

NESEBIČNOST I LIČNI PRIMER

Prema izveštajima domaćih medija, ministarka za nacionalni investicioni plan Verica Kalanović izjavila je danas da se oporezivanje plata koje je kao meru štednje najavila Vlada Srbije, ne odnosi na poslanike jer oni nisu državni službenici. Kalanović je novinarima u Domu Narodne skupštine rekla da poslanici ne podležu odredbama Zakona o državnim službenicima i da stoga vlada nema pravo da donese odluku ili "lex specijalis" kojima bi se regulisala njihova primanja. Ona je dodala da će plate ministara, kao državnih službenika, biti oporezovane. (*Blic 9. april 2009, Kalanović: Plate poslanika neće biti oporezovane*).¹

Ovaj standard je prekršen jer je ministarka, javno u Domu Narodne Skupštine, pokušala da iz Vladinih mera u vezi sa ekonomskom krizom pokušala da „izuzme“ narodne poslanike. Ministarka je „izuzela“ narodne poslanike iz kruga državnih službenika, a uključila ministre u ovaj krug. Prema Zakonu o državnim službenicima, jasno se pravi razlika između funkcionera i državnih službenika (funkcioneri su i ministri i narodni poslanici a zakon jasno definiše pojam državnih službenika). Treba pomenuti da ovakav zaključak nije prihvatio i deo narodnih poslanika.

Izjava narodnog poslanika Vlatka Ratkovića: "Smatram da poslanička plata nije previsoka, ali podržavam vladine mere racionalizacije i štednje", naveo je Ratković i dodao da zarade narodnih predstavnika nisu menjane od 2005. godine.

Šef poslaničke grupe Liberalno demokratske partije (LDP) Čedomir Jovanović je izjavio da je prihvatljiv svaki predlog koji je u funkciji poboljšanja rada parlamenta i smanjenja pritiska na javne finansije. On je rekao da Skupština treba da plati cenu krize i da je pre svega plaća kroz kritike kojima je izložena.

Izuzimanje narodnih poslanika iz opštih mera Vlade predloženih od samih predstavnika Vlade, svakako predstavlja kršenje standarda nesebičnosti. Ipak „ispravljajući“ kršenje standarda od strane pomenute ministarke, većina narodnih poslanika zauzela je stav da bi i sami poslanici trebali da budu „oporezovani“ čime su promovisali standard delovanja ličnim primerom.

¹ Član 2 Zakona o državnim službenicima glasi: Državni službenici nisu narodni poslanici, predsednik Republike, sudije Ustavnog suda, članovi Vlade, sudije, javni tužioci, zamenici javnih tužilaca i druga lica koja na funkciju bira Narodna skupština ili postavlja Vlada i lica koja prema posebnim propisima imaju položaj funkcionera.

Slučaj drugi: Kršenje dostojanstva funkcije u skupštinskoj raspravi

Standard broj 7.
LIČNI PRIMER

Raspravu u parlamentu o Predlogu zakona o političkim strankama obeležila je kraća polemika između poslanika LDP i nadležnog ministra Milana Markovića, povodom predloga da je za osnivanje stranke, umesto dosadašnjih 100, neophodno sakupiti potpise najmanje 5.000 građana. Poslanica LDP Vesna Pešić ocenila je da je taj predlog restriktivniji od zakona i propisa koji su u toj oblasti postojali u doba Slobodan Miloševića. Rasprava između poslanice i ministra koji je „branio“ zakonski predlog pretvorio se u žučnu rasprava koja je u jednom momentu eskalirala i upotrebom vulgarnih reči i termina i različitih neutemeljenih optužbi. (*Blic 9. april 2009, Rasprava u skupštini Markoviću, pa da li ste vi normalni?*)

Poslanica Pešić je u toku diskusije rekla - Mi nemamo druga posla nego da u ovoj krizi trčimo da skupljamo i registrujemo 5.000 potpisa i da plaćamo 50.000 dinara svaki potpis - rekla je Pešićeva, upitavši da li je to neka nova budžetska aktivnost koja pokušava da se nametne strankama. Da li ste vi kršteni? Jeste li vi uopšte normalni? Zašto bih ja vas obavestavala gde imam teritorijalnu organizaciju, a gde nemam - zapitala je Pešićeva, istakavši da se predloženim zakonom zadire u osnovna građanska prava za organizovanje. Ona je od ministra Markovića zatražila da „ovakav idiotski zakon“ povuče.

Ministar Marković je reagujući na navode Pešićeve istakao da ona ne pravi razliku između grupe stranaka i političke stranke. - Posle 20 godina bavljenja politikom vi ne razlikujete grupu građana i političku stranku - rekao je Marković. Branio sam 16 ili 17 zakona i u ovoj skupštini me niko nije uvredio, izuzev gospođe Vesne Pešić. Na kraju polemike Marković se izvinio Pešićevoj i Koraću ako ih je uvredio, a Pešićeva se izvinila ako je njen ton bio „možda malo prenatlažen zato što je zaista bila zapanjena“.

U ovom konkretnom slučaju, poštovanje dostojanstva kao oblik delovanja ličnim primerom povređen je i od strane ministra i od strane narodne poslanice. Ono što međutim, ohrabruje jeste da su oba funkcionera veoma brzo uvidela da su prekršila standard ličnog primera, izvinili se jedan drugom, što ukazuje da kod pojedinih funkcionera ipak postoji svest o standardima javnog života i lošim konotacijama do kojih može doći u slučaju njihovog kršenja te ovakve postupke u budućnosti treba ohrabrivati.

Slučaj treći: Radikali opstrukciju rada Skupštine Srbije dobro naplaćuju kroz dnevnice

Standard broj 1. i standard broj 4.

NESEBIČNOST I ODGOVORNOST

Zabranjuje se samo nekontrolisana proizvodnja hemijskog oružja, jedan je od amandmana koji su radikali podneli na Predlog zakona o zabrani razvoja, proizvodnje, skladištenja i upotrebe hemijskog oružja koji predviđa da se „zabranjuje proizvodnja hemijskog oružja“. Preciznije, radikali amandmanom traže da se ubaci reč „nekontrolisano“ čime se obesmišljava ceo zakon, a to je samo jedan od 2.800 amandmana koji je poslanička grupa SRS podnela na zakone o kojima se trenutno raspravlja samo zato da bi ometala rad Skupštine. Ovo je takođe jedan od primera na kom se vidi da je besomučno i besmisleno pisanje amandmana već postalo radikalna praksa u opstrukciji rada parlamenta, ali i način za podizanje dnevnica na ime učestvovanja u radu skupštinskih odbora. (*Blic 22 april 2009, Amandmane podnose čak i zbog slovnih grešaka*)

Narodni poslanik Vlatko Ratković, predsednik zakonodavnog odbora skupštine Srbije: “Da su u pitanju uglavnom besmisleni amandmani, koji ne predlažu konstruktivne izmene, pokazuje činjenica da poslanici SRS u najvećem broju slučajeva predlažu ili brisanje svih članova, stavova i tačaka zakona ili traže izmene određenih reči, interpunkcije i drugih gramatičkih pojmova. Samo na Član 1 Zakona o upotrebi zastave, grba i himne, koji definiše predmet zakona, podneto je blizu stotinu amandmana koji predviđaju gramatičke i lingvističke izmene. Prema njegovim rečima, odbacivanje 3.600 amandmana, od kojih je SRS podnela ubedljivo najviše, trajće oko 28 sati ili tri dana. To znači da će iz džepova građana za ovu sednicu otići 15 miliona dinara više jer svaki dan rada Skupštine košta najmanje pet miliona dinara ne računajući isplaćivanje dnevnica poslanicima i još dodatna dva miliona za štampanje amandmana.

Meho Omerović (predsednik skupštinskog odbora za rad i socijalna pitanja) “Najtragičnije je to što u ovoj šumi amandmana, koji su podneti samo da bi usporili rad Skupštine, neće biti poklonjena dovoljna pažnja ili će biti zaobiđeni svi oni konstruktivni amandmani opozicije.

U konkretnom slučaju, jasno je da određeni vidovi „parlamentarne borbe“ pre svega od strane skupštinske manjine, kroz opstrukciju rada Narodne Skupštine jasno dovode do kršenja pojedinih standarda javnog života. Konkretno, očigledno je da je ovakvim postupcima poslanika SRS-a prekršen najpre standard nesebičnosti, jer ovakav oblik „borbe“ svakako nije u skladu sa javnim interesom, a pri tom omogućava i finansijsku korist narodnim poslanicima kroz isplatu dnevnica. S druge strane, na ovaj način prekršen je i standard odgovornosti, jer „odluke“ o ovom obliku parlamentarne borbe koja blokira rad Narodne skupštine, iako nije „formalnoppravna“ dovodi do jasnog kršenja principa odgovornosti.

II VLADA REPUBLIKE SRBIJE I FUNKCIONERI MINISTARSTVA

1. Vlada ignoriše zakon

Standard broj 1; 2, 3, 4 i broj 7.

NESEBIČNOST, INTEGRITET, OBJEKTIVNOST, ODGOVORNOST I DELOVANJE LIČNIM PRIMEROM

Vlada Srbije je na jučerašnjoj sednici jednoglasno odbila preporuku Republičkog odbora za rešavanje sukoba interesa da razreši državne sekretare ministarstava pravde i ekonomije i regionalnog razvoja, Slobodana Homena i Nebojšu Ćirića, zbog uticanja na sudsku vlast. Na taj način su se oglušili o Zakon o rešavanju sukoba interesa i pokazali šta stvarno misle o nezavisnim institucijama

„To je samo nastavak ignorišućeg odnosa Vlade prema nezavisnim kontrolnim telima i veoma loš uvod u odnos prema radu buduće Agencije za borbu protiv korupcije. Ako je neko doneo zakon koji omogućuje postojanje nezavisnih tela, prirodno je da poštuje odluke tog tela. Ako to ne želi, onda neka ga ukine. Problem je što ako se ovako nastavi možda će sutra odlučiti da ne poštuju neku odluku suda“ - kaže za „Blic“ Slobodan Beljanski, predsednik Republičkog odbora za rešavanje sukoba interesa.

Krajem marta „Blic“ je objavio da je državni sekretar u Ministarstvu ekonomije i reg. razvoja Nebojša Ćirić prosledio Ministarstvu pravde dopis u kome se traži da sudovi prekinu sva suđenja i zamrznu izvršenja pravosnažnih sudskih odluka koje se tiču radnih odnosa. Homen, državni sekretar u Ministarstvu pravde, taj dopis je prosledio Vrhovnom sudu, a on ga je prosledio svim sudovima. Ćirić je posle tvrdio da je samo želeo da obavesti vladu i ministarstvo o problemima u preduzećima i da je tražio da se razmotri mogućnost da se u 2009. godini zbog ekonomske krize obustave izvršenja sudskih presuda u radnim sporovima.

Homen je izjavio da je dopis bio jedan od mnogih koji stižu i da ga je samo prosledio u Vrhovni sud, a ne treba zaboraviti ni izjavu Homena da je Ministarstvo pravde „samo poštar u tom slučaju“. Iz Vrhovnog suda saopšteno je da sudije neće postupiti po tom zahtevu.

Republički odbor za rešavanje o sukobu interesa zaključio je da su Homen i Ćirić prekršili član 6 zakona, koji propisuje da je funkcioneru „zabranjeno da javnu funkciju koristi da bi uticanjem na odluku zakonodavne, izvršne ili sudske vlasti ostvario korist sebi ili drugom, stekao neko pravo ili pogodnost, zaključio pravni posao ili na bilo koji način interesno pogodovao sebi ili drugom“.

Kao što je to ocenio i Odbor za rešavanje sukoba interesa, svojim ponašanjem, državni sekretari Ministarstva ekonomije i pravde ne samo da su svojim ponašanjem prekršili zakon o rešavanju sukoba interesa već i standarde javnog života, pre svega standarde nesebičnosti, integriteta, objektivnosti i odgovornosti, koji imaju i svoju normativnu razradu i karakter pravne norme u pomenutom Zakonu. Ono što je karakteristično međutim za ovaj slučaj je to da je i Vlada, donošenjem odluke koja je suprotna zakonu i navedenim standardima javnog života i sama povredila i zakon i standarde javnog života. Međutim, kao pozitivan primer poštovanja standarda javnog života treba pomenuti reakciju Vrhovnog suda, koji je saopštio da sudije neće po takvom zahtevu postupiti čime

je ispoštovan standard integriteta. Standarde integriteta i odgovornosti, takođe su ispoštovali kroz donošenje preporuke i članovi Odbora za rešavanje sukoba interesa. Navedeni slučaj je klasičan slučaj kako pojedini funkcioneri organa javne vlasti s jedne strane krše, a sa druge strane poštuju ne samo zakonske norme već i pomenute standarde javnog života.

2. Ombudsman traži smenu Nebojše Ćirića

Standard broj 1; 2, 3, 4 i broj 7.

NESEBIČNOST, INTEGRITET, OBJEKTIVNOST, ODGOVORNOST I DELOVANJE LIČNIM PRIMEROM

Autor: T. S. | 28.04.2009. - 07:08

Republički zaštitnik građana Saša Janković uputio je Vladi Srbije javnu preporuku da razreši funkcije državnog sekretara u Ministarstvu ekonomije i regionalnog razvoja Nebojšu Ćirića zbog povrede prava građana i odsustva zakonom propisane saradnje s ombudsmanom

Ombudsman je saopštio da je Ćirićevo razrešenje zatražio zato što je dopisom kao zvaničnim aktom od Ministarstva pravde tražio da se zaustave svi sudski postupci u kojima radnici od privatizovanih preduzeća i preduzeća u procesu privatizacije traže ispunjenje svojih prava iz radnog odnosa. Pored toga, Ćirić je dva puta ignorisao poziv ombudsmana da dostavi sporni dokument i da se izjasni o okolnostima pod kojima ga je sastavio, čime je prekršio zakonom uspostavljenu obavezu da saraduje sa ombudsmanom.

U Ministarstvu ekonomije i regionalnog razvoja „Blicu“ je rečeno da oni ne vide razlog razrešenja. Potpuno podržavamo Ćirića jer nije imao nameru da utiče na odluke suda, niti je to uradio, već je uputio pismo izvršnom organu. Nemamo informaciju o tome da je odbio saradnju sa republičkim ombudsmanom. Državni sekretar Ćirić je trenutno u Vašingtonu na sastanku Svetske banke i kad se vrati, moći će da odgovori i na optužbe ombudsmana - rečeno je juče „Blicu“ u kabinetu ministra ekonomije. Zaštitnik građana vodio je paralelno i postupak ocene pravilnosti i zakonitosti rada državnog sekretara u Ministarstvu pravde Slobodana Homena, koji je Ćirićev dopis prosledio Vrhovnom sudu. Homen je, kako se navodi, u potpunosti saradivao sa zaštitnikom građana, pa ombudsman nije imao osnova da predloži njegovo razrešenje, shodno Zakonu o zaštitniku građana. Pre ombudsmana, Republički odbor za rešavanje sukoba interesa tražio je razrešenje i Ćirića i Homena, ali je Vlada Srbije odbila ovu preporuku.

Kao i kod prethodnog slučaja, postoji povreda navedenih standarda. Međutim, svojim ponašanjem i saradnjom sa Zaštitnikom građana, državni sekretar Ministarstva pravde naknadno je svojim postupanjem ispoštovao standard odgovornosti i delovanja ličnim primerom, što je i uslovalo reakciju Zaštitnika građana da protiv Homena ne podnese Vladi preporuku za razrešenje. S druge strane, Vlada Republike Srbije ni povodom preporuke Zaštitnika građana, nije reagovala u slučaju državnog sekretara Ministarstva pravde, čime je i sama prekršila i zakon i standarde javnog života. S druge strane, Zaštitnik građana, kao i Odbor za rešavanje sukoba interesa je u ovoj delikatnoj situaciji ispoštovao standard integriteta, što je veoma važno sa stanovišta njegove nezavisne konrole i nadzora.

III DRUGI ORGANI I STANDARDI JAVNOG ŽIVOTA

1. Pitanja bez odgovora

Standardi broj 4, 6 i broj 7.

ODGOVORNOST, POŠTENJE I DELOVANJE LIČNIM PRIMEROM

Autor: Rodoljub Šabić, Blic

Valjda zato što se dogodio istovremeno sa „zemljotresom“ koji je izazvan odavanjem „tajne“ u slučaju M. Kovačevića, pažnji javnosti gotovo sasvim je promakao jedan događaj koji ju je i te kako zasluživao. Nepoznato lice je velikom broju medija dostavilo više desetina „ličnih listova“ sudija Trgovinskog suda u Beogradu.

O događaju me je obavestila ministarka Ministarstva pravde s molbom da preduzmem sve što mogu. Zbog uslova u kojima radi Poverenik za (slobodan pristup informacijama i) zaštitu podataka o ličnosti, ne može da preduzme baš mnogo. Preduzeo sam ono što sam mogao. Javnost sam upozorio da su podaci, koji prema Pravilniku o ličnim listovima koje sadrže „lični listovi“, kao i po Zakonu o uređenju sudova službena tajna, a da, čak i da nisu, njihovo plasiranje u javnost bi bilo nedopušteno po odredbama Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, ali i Zakona o slobodnom pristupu informacijama.. Na sve redakcije apelovao sam da se

uzdrže od njihovog objavljivanja. Razgovarao sam i sa v. d. republičkog tužioca i on me je uverio da će nadležno tužilaštvo preduzeti potrebne korake da onaj ko stoji iza svega snosi odgovarajuće posledice. O celoj situaciji obavešten je i Zaštitnik građana Republike Srbije.

Usledile su dve prijatno iznenađujuće stvari. Prva, odmah, već sutradan. Nijedna, baš nijedna redakcija nije (zlo)upotrebila nijedan od podataka koje im je nepoznati isporučilac stavio na raspolaganje. Druga se dogodila nedavno. Odeljenje Okružnog tužilaštva za visokotehnološki kriminal saopštilo je da je „isporučilac“ otkriven i da će protiv njega tužbom pokrenuti krivični postupak. Tužilaštvo zaslužuje pohvale za efikasno delovanje. Svakako je dobro imati odgovor na pitanje - da li će neko za ovo što se dogodilo snositi nekakvu odgovornost? Ali nikako nije dobro nemati odgovor na mnoga druga. Npr. šta se dogodilo sa „isporučenim“ podacima? Da li su „forvardovani“, kopirani, sačuvani? Da li se sme isključiti da su na mestima na kojima ne bi smeli biti? I još važnije, da li se i koliko često sa podacima hiljada „običnih“ građana događaju slične stvari, a da o tome nemamo pojma? I najvažnije, da li smemo biti bez odgovora na ova pitanja?

U ovom konkretnom primeru, očigledno je ne samo kršenje zakonskog standarda odgovornosti javnog službenika, već i istoimenog etičkog standarda javnog života. Ovaj oblik neodgovornosti, veoma je čest i prisutan ne samo kod državnih službenika već i funkcionera javne vlasti. Naime, često se određene informacije, ne daju u interesu javnosti, već iz privatnih, komecijalnih, političkih i drugih interesa koji kao takvi svakako ne potpadaju pod standarde demokratskog društva. S druge strane, možemo uočiti kako pojedini funkcioneri poštuju standarde javnog života i kako određene i formalne ali i neformalne komunikacije između različitih funkcionera mogu da dovedu do pozitivnog ishoda. U konkretnom slučaju, to se odnosi na ministarku pravde i Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti ali i za Tužilaštvo. Međutim, treba pomenuti, da činjenica da je autor ovog članka „direktan“ i možda glavni „pozitivni“ učesnik u ovoj priči o standardima javnog života ostavlja po malo i utisak da se u konkretnom slučaju standard delovanja ličnim primerom pretvara u njegov antipod, jer u izvesnoj meri predstavlja samoreklamerstvo.